

Arkiverne i samfundet

Asbjørn Hellum

De danske arkiver

Det danske arkivlandskab 2017 er omfattende og heterogent. Det består af mere end 600 arkivinstitutioner. De fleste er lokalhistoriske arkiver, som findes i alle Danmarks kommuner, og som har som hovedopgave at tage vare på den lokale kulturarv fra den private sektor. Næsten alle er etableret efter 1960 og med stigende hastighed i den sidste fjerdedel af det forrige århundrede. Der er desuden etableret en række specialarkiver som f.eks. Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Det Danske Udvandrerarkiv, idrætsarkiver m.fl.

Flere end 50 af landets kommuner har et såkaldt § 7-arkiv eller stadsarkiv, som ud over den lokale kulturarv tillige tager vare på den kommunale forvaltnings arkivalier samt i forskellig udstrækning indgår i kommunens aktuelle informations- og dokumentationsforvaltning. Rigsarkivet er Danmarks hovedarkiv med afdelinger i København, Viborg, Odense og Aabenraa. Rigsarkivet er Danmarks fælles hukommelse og skal i henhold til arkivloven sørge for, at der bliver bevaret en dækkende arkivalsk dokumentation, som gør det muligt at beskrive, analysere og forstå det danske samfund og dets udvikling i fortid og nutid i flest mulige aspekter, ligesom der skal bevares dokumentation af forhold af væsentlig administrativ og retlig betydning for borgere og myndigheder¹. Rigsarkivet udgør sammen med de kommunale § 7-arkiver den gruppe arkiver, som i arkivloven er benævnt ”offentlige arkiver”.

Ordet arkiv kommer oprindeligt af det latinske *archivum*, der betyder ”’opbevaringssted for officielle dokumenter’, fra græsk *archeion* ’regeringsbygning.’”² Ordet bliver i dag anvendt i flere betydninger f.eks. som en betegnelse for en samhørende samling af dokumenter, for et rum til opbevaring af dokumenter og for en institution, som indsamler, bevarer og stiller arkivalsk dokumentation til rådighed. I denne fremstilling vil arkiv i hovedreglen blive anvendt om de institutioner, som tager vare på den arkivalske dokumentation og kulturarv, mens arkivalier og dokumentation vil blive anvendt som betegnelse for arkivernes indhold. Det vil sige information, som er blevet skabt og gemt i forbindelse med en myndigheds, en institutions, en organisations eller en persons virksomhed. Arkivaliernes form afspejler det teknologiske stade i det samfund, der har skabt dem. Arkivalier kan være skriftlige dokumenter på papyrus, pergament eller papir,

---

1 Statens Arkiver, *Statens Arkiver 2015*, Kbh., 2007, s. 6 og Bekendtgørelse af lov om offentlige arkiver 2007.

2 <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=arkiv>.

kort, tegninger, planer, fotografier, mikrofilm samt lyd- og videobånd, men er i dag oftest information og dokumentation, der er lagret i it-systemer.

Arkiver har eksisteret siden oldtiden og har indtil fremvæksten af de moderne demokratiske samfund i hovedsagen tjent det formål at legitimere og dokumentere statsmagtens og de besiddendes rettigheder. I dag er arkivernes primære funktioner at være kulturarvsinstitutioner samt for de såkaldt offentlige arkiver tillige at dokumentere forhold af afgørende betydning for den enkelte borger og samfundet. En række af disse formål vil blive belyst i det følgende.

"Af alle nationale aktiver er arkiver de mest dyrebare, de er gaver fra en generation til en anden, og omfanget af vores omsorg for dem markerer omfanget af vores civilisation.

Som regel er papirer fra en given generation sjældent nødvendige efter modtagelse og primær brug; men når alle personlige berøringer med denne periode er ophørt, antager disse optegnelser en forbløffende betydning, for de erstatter hænder, der er forsvundet, og læber, der er forsejlet."³

Arkiver indsamler og tager vare på en vigtig del af vores kulturarv – nemlig den autentiske arkivalske dokumentation – og stiller den til rådighed for alle, som har interesse i og behov for at gøre brug af den viden, som den arkivalske kulturarv rummer. Arkiverne understøtter borgerne, samfundet og staten. De bidrager til at give mening i nutiden og indsigt i, at verden i dag er et resultat af de rammer, tidligere politiske, økonomiske, administrative beslutninger og hændelser har givet for, hvad vi kan beslutte og foretage os i dag. Nutiden og dens handlemuligheder er i høj grad bestemt af fortiden. Det samme vil gøre sig gældende for fremtidens samfund, som på godt og ondt vil få resultaterne af nutidens beslutninger og handlinger som grundlag for deres muligheder for at forstå og forme en fremtid. Arkivernes autentiske dokumentation er således samfundets fælles hukommelse, der bygger bro mellem fortid, nutid og fremtid.

Erkendelsen af et behov for en dybere indsigt i tilværelsen kan bl.a. måles på den stærkt stigende interesse for historien. Det vidner den stigende strøm af historiske artikler, monografier og kommune- og byhistoriske værker om. Alene om Anden Verdenskrig er der siden 2002 udkommet så mange bøger, at det omtrent svarer til 1 bog hver dag.⁴ Dertil kommer den uendelige række af velbesøgte foredrag med national- og lokalhistoriske emner samt de populære tv-udsendelser med Danmarks- og slægtshistoriske emner og utallige tv-udsendelser med historiske quizzes. Den historiske interesse er så stor som aldrig før!

Den historiske interesse har igen stimuleret lysten til at få adgang til at benytte arkivernes store beholdninger af autentisk dokumentation af tidligere tiders beslutninger og virksomhed hos både offentlige myndigheder og institutioner, private virksomheder,

---

3 Arthur Doughty, Dominion Archivist and Keeper of the Records i Canada, https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Doughty. Egen oversættelse.

4 Kristelig Dagblad 9. 4. 2005.

organisationer og personer. Alt sammen opbevares i arkiverne. De autentiske spor fra tidligere liv, ideer og aktiviteter, kommunikation og beslutninger taget på alle politiske niveauer viser, hvordan disse beslutninger er søgt realiseret gennem styrelser, råd, myndigheder og institutioner, og hvordan forskellige beslutninger og afgørelser bliver til virkelighed for borgerne. Arkiverne fortæller os om enkeltpersoner, grupper, virksomheder, organisationer og institutioner og om begivenheder og historier bag. De er også betydningsfulde for menneskers følelse af identitet og forståelse af kulturer.

Siden årtusindskiftet har interessen for at bruge arkiverne været voldsomt stigende. Allerede dengang oplevede Rigsarkivets afdelinger, at der fra tidlig morgen kunne være lange køer for at sikre sig en plads på læsesalene. Da der aldrig har været politisk interesse for en samlet arkivstatistik, så findes den ikke tilbage i tiden, men med den stærke vækst i brugen af arkiverne er fremgangen alligevel let at dokumentere. Rigsarkivet havde, da besøgstallene på læsesalene var på sit højeste niveau omkring årtusindskiftet, op mod 100.000 besøgende årligt. Mindst det samme antal har benyttet læsesalene hos lokal- og stadsarkiverne. I dag betjenes næsten det samme antal brugere på læsesalene – de fleste hos lokal- og stadsarkiverne. Samtidig benyttes de digitale adgange til arkiverne i et meget stort omfang. Mere end 1 million unikke brugere benytter arkivernes digitale tilbud 4-6 millioner gange om året. Her er det især adgangen til de mange millioner sider fra kirkebøger, folketællinger og ejendomsoplysninger, der benyttes.

Der er altså i dagens Danmark et behov for og en meget stor efterspørgsel efter arkivernes ydelser og tilbud til myndigheder, virksomheder, medier, uddannelse, folkeoplysning, forskning mv. Arkiver skaber på mange felter værdi til samfundet og bidrager til såvel den økonomiske som til den demokratiske udvikling af samfundet.

Arkiver for hvem?

En oplagt metode til at fastlægge, hvem der har glæde af arkiverne, kan være at se på, hvor der skabes arkivalier og hvorfor, samt hvem der efterfølgende benytter den arkivalske dokumentation, som stilles til rådighed af arkiverne og til hvilket formål.

Lad os straks slå fast, at arkivalier kun sjældent skabes med henblik på at være til rådighed for den fremtidige historiske forskning. De laves som hovedregel for at understøtte virksomhedens, myndighedens eller borgerens aktuelle aktiviteter, opgaveløsninger og formål. Den skriftlige dokumentation har umiddelbar værdi for arkivskaberens, som når sine ønskede resultater. Beslutninger, aftaler, processer, rettigheder og handlinger, som har umiddelbar værdi økonomisk, politisk og socialt, dokumenteres. En mindre del af arkivalierne vil vedblivende eller over en meget lang årrække fastholde sin aktuelle betydning og værdi, men i langt de fleste tilfælde forsvinder eller aftager dokumentationens oprindelige og aktuelle betydning for producenten over tid. Derimod vil de fortsat kunne have historisk betydning og ikke blot for producenten.

At den administrative eller juridiske aktualitet er borte, er ikke ensbetydende med, at værdien af den arkivalske dokumentation er forsvundet. Den har ofte en lige så stor betydning for andre brugere som for den aktør, der frembragte den arkivalske dokumentation. Genbrugsværdien kan være lige så betydelig som den oprindelige. Det er oftest i genbrugsaspektet, at arkiverne kommer ind i billedet, idet papirbaserede arkivalier indtil for kort tid siden først nåede til arkivernes magasiner, når de var 20 til 30 år gamle og dermed primært tjente kulturelle og forskningsmæssige formål. Det gælder også i hovedsagen i dag, hvor forvaltningen er næsten fuldstændig digital, og de offentlige arkiver modtager de digitale arkiver langt tidligere. Alligevel sker det ofte, at den offentlige myndighed ikke kan levere de ønskede oplysninger, og man må gå til arkiverne. Mere herom senere.

Kultur og forskning

Endnu er arkivernes hovedopgave at sikre, at der bliver bevaret en tilstrækkelig del af den arkivalske kulturarv, således at det er muligt at analysere og beskrive det danske samfund og dets udvikling i flest mulige aspekter. Samfundet skal også i fremtiden have adgang til en dækkende autentisk dokumentation, som skal kunne stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed. Arkivalier hjælper folk, samfund og nationer, giver mening i nutiden og bidrager til en fælles forståelse af fortiden. Som kultur- og forskningsinstitutioner formidler arkiverne den lokale og nationale historie og bidrager med ny forskning og viden. Arkiverne giver fysisk og digital adgang til det historiske grundmateriale. Det har betydning for videnskabelige forskere, studerende, amatørforskere og for de mange borgere, der vil skrive og forstå deres egen historie.

Adgang til autentisk dokumentation og kilder til forskning er ikke kun vigtig for den historiske, samfundsvidenskabelige og økonomiske forskning. De fleste fag har en historisk dimension eller behov for at foretage studier over tid. Derfor er historiske data også nødvendige inden for dagsaktuel forskning, som skal løse morgendagens udfordringer. Når medicinsk forskning fokuserer på arvelige lidelser, er det først og fremmest med tanke på at redde menneskeliv nu og reducere lidelser i fremtiden. Derfor er det for snævert at begrunde relevansen af arkivmateriale med hensyn til dets historiske værdi. I stedet bør bevaringsbegrebet udvides til at omfatte arkivinformation med anden forskningsmæssig værdi.

Derfor er arkiverne stedet, hvor en bred vifte af videnskabelige forskningsretninger nu og i fremtiden skal finde deres grunddata. Foruden den historiske og samfundsvidenskabelige forskning er megen anden forskning afhængig af troværdig dokumentation og data til gennemførelse af undersøgelser og forskningsprojekter. Det gælder bl.a. forskningen inden for sundhed og sygdom, klima, miljø og geologi, som har brug for såvel administrative data som forskningsdata fra arkiverne.

De professionelle arkivbrugere er ikke længere udelukkende akademiske forskere og universitetsstuderende fra faget historie. I dag kommer brugerne fra de fleste videnskaber og fagligheder, og arkivernes dokumentation og data bliver brugt til alle former for forskning og research på det højt videnskabelige niveau over folkeoplysning og slægtshistorie til opgaver rettet mod grundskolens historieundervisning mv. Typiske brugere er bl.a:

- Akademiske forskere, der skriver afhandlinger, bøger eller faglige artikler inden for historie og samfundsvidenskab, litteratur, kunst, lingvistik, sygdomme og sundhed, økonomi, geologi, klima og miljø for blot at nævne nogle få eksempler.
- Universitetsstuderende inden for de samme fag.
- Museer, skoler og andre institutioner, der er flittige brugere af arkiverne, så de har arkivgrundlaget i orden, når de fortæller historier i udstillinger, ved foredrag m.v.
- Lokalhistorikere, der udfører forskning inden for en række felter og fagområder bl.a. for at få en bedre forståelse af de kommuner, byer og områder, de bor i med henblik på f.eks. folkeoplysende aktiviteter foredrag, udstillinger, artikler, årbøger.
- Slægtsforskere, der ønsker at søge viden om slægten tilbage i tiden. Det er den største enkeltgruppe, som især benytter folketællinger, kirkebøger samt en række arkivalier med ejendomsoplysninger og andre arkivalier med personalhistoriske oplysninger.
- Medier, der f.eks. laver tv-programmer som "Ved du hvem du er?", DR's historiske serier "1864", "Historiequizen" og "Historien om Danmark". De nyder stor popularitet og formidler indirekte arkivernes samlinger.
- Kunstnere og designere, der bruger kunst- og designarkiver til inspiration i deres arbejde.
- Forskellige entusiaster, der besøger arkiver for at finde ud af mere om deres hobbyer. For eksempel kan folk, der er interesseret i jernbane- og toghistorie, militærhistorie, teknik, skibsbygning og postvæsen finde mange værdifulde oplysninger i arkiverne.

Kultur og information er vigtige dele af samfundøkonomien, og det gør, at arkiverne hører til blandt samfundets mest værdifulde aktiver. De styrker den intellektuelle kapital og den evidensbaserede forskning og beslutningstagning. Ligesom arkiverne spiller en vigtig rolle for et stigende antal personer, der er i en formel eller uformel læring, og engagerer de unge og ældre i positive aktiviteter, der udvikler deres færdigheder. Arkiver tiltrækker loyale og lidenskabelige brugere, og flere mennesker end nogensinde før bruger nu arkiverne til at gå på opdagelse. Især er antallet af slægtsforskere, som søger dokumentation og viden om slægten, eksploderet i de senere år og er den største kunde-gruppe i alle arkivkategorier.

Offentlighed – dokumentation og information

Danmark er et demokrati med udbyggede rettigheder for borgerne. Som samfundsborgere skal vi vide, at det offentlige følger spilleregler og ikke driver selektiv dokumentation for at skjule egne mangler eller egen relevant kritik. Det nuværende samfund har afsæt

i velfærdsstatens udvidede rettigheder til borgere, som kan modtage pension, boligsikring, varmehjælp, støtte til institutionsplads, uddannelse, sundheds- og sygdomsydelser og meget mere. For at få andel i disse goder skal borgerne dokumentere, at de opfylder de forudsætninger, der kræves for at modtage ydelser fra samfundet. Offentlighedens og borgernes behov for aktuel forvaltningsdokumentation sikres overvejende gennem forvaltningsloven, offentlighedsloven og persondataloven. Der forekommer alligevel en række tilfælde, hvor behovet for at kunne få indsigt strækker sig så langt ud i fremtiden, at den offentlige myndighed ikke vil kunne levere de ønskede oplysninger. Det kan f.eks. dreje sig om adopterede og andre, som ønsker at få oplysninger om deres biologiske ophav i forbindelse med at spore deres identitet. Det kan også være i forbindelse med at spore og forebygge arvelige sygdomme. Ved f.eks. færdselsuheld, forsyningsstop eller en naturkatastrofe kan arkivalierne blive af afgørende betydning for, hvordan og hvor heldigt ulykken kan håndteres.

Borgernes retssikkerhed tilgodeses ved at bevare dokumentation for afgørelser og rettigheder i arkiverne. Det gælder også dokumentation og afgørelser, der kan bruges imod den offentlige forvaltning. Det sikres blandt andet ved, at det er rigsarkivaren og ikke forvaltningen eller den enkelte minister, som afgør, hvilke arkivalier der skal bevares fra den offentlige administration. Der findes utallige eksempler på, at arkiverne er blevet brugt af personer, virksomheder og andre, der har behov for at kunne dokumentere vigtige forhold og rettigheder. Det kan være, at man får gennemført grundskole og anden uddannelse uden at have bevaret sit eksamensbevis, har betalt kloaktilslutning og andre bidrag, som senere bliver opkrævet igen osv. Byplanlæggere, udviklere og arkitekter bruger arkiver, når de udarbejder lokalplaner, overvejer styring af by- og byggeudvikling, renoverer bygninger eller planlægger nye. Ejendomsmæglere, arkitekter, undervisere og en række andre erhvervsgrupper henter dokumentation til deres erhvervsmæssige, politiske og private virksomhed. For advokater, virksomheder, borgere og andre er arkiver ofte helt nødvendige som bevismateriale i klager over fejl i sagsbehandlingen eller til brug i retssager.

Journalister bruger ofte arkiver til at undersøge og underbygge deres historier om politiske forhandlinger og beslutninger samt andre forhold. Redningsbådssagen om RF2s forlis i Hirtshals havn, aftalerne mellem USA og Danmark vedr. Thulebasen, thalidomidsagen i 1960'erne, Blødersagen, hvor 90 blødere (med sygdommen hæmofili) blev smittet med HIV-virus, sagen med borgmester Marius Andersen i Aalborg osv. er eksempler, som viser, at arkiverne også bevarer dokumentation om fejl og ulovligheder mv. PET-kommissionen er yderligere et eksempel på, at arkiverne kan rumme oplysninger om fortidige hændelser, der pludselige får fornyet aktualitet.

Et moderne arkiv er digitalt

Rigsarkivets udvikling følger udviklingen i samfundet. Danmark hører sammen med de øvrige nordiske lande til blandt de mest digitale samfund i verden. Derfor er Rigsarkivets virksomhed i høj grad digital. Siden 2010 har afleveringerne af digitale arkivalier været større end afleveringen af papirarkivalier. I 2016 modtog Rigsarkivet 45 terabyte digitalt skabte arkivalier. Det svarer omtrent til 45 km dokumenter på papir. Samme år blev der afleveret 8 km papirdokumenter. Selv om Rigsarkivet i dag modtager langt flere digitalt skabte arkiver, så udgør den papirbaserede dokumentation stadig langt den største part.

I Rigsarkivets magasiner i Aarhus, Viborg, Aabenraa, Odense og København opbevares mere end 460 hyldekilometer autentisk dokumentation til Danmarks historie i stort og småt, om konger og dronninger, rige og fattige, om begivenheder og alle mulige forhold. Placerer vi arkivæskerne på højkant langs motorvejene, vil de nå fra Rigsarkivet på Slotsholmen til Rådhuset i Brønderslev mellem Aalborg og Hjørring!

Det gælder nationale skatte som Kongeloven fra 1665, Christian den 4.s' skrivebog, Grundlovene fra 1848 til 1953, Kieltraktaten, der betød adskillelse fra Norge i 1814, Ikke-angrebstraktaten 1939 med Tyskland mv. Det er arkiverede dokumenter, der fortæller om vigtige og dramatiske hændelser i den danske historie. Mest plads optager imidlertid arkivalierne, der dokumenterer den almindelige danskers liv og levned fra vugge til grav. Det er f.eks. kirkebøgerne, de militære kilder, skoleprotokoller, skilsmisse- og faderskabssager, patientjournaler, diverse forbryderalbums, fattigvæsenets sager og virksomhedsarkiver.

De 255 kilometer⁵ arkivalier, som stads- og lokalarkiverne har indsamlet og tager vare på, rummer oplysninger om de lokale politiske forhold og beslutninger i kommunalbestyrelserne og den lokale administration i stort og småt siden 1842. Her findes dokumentation af den lokale befolkning gennem oplysningerne fra de kommunale institutioner fra vuggestue til plejehjem og fra de lokale forenings- og erhvervsliv med videre. Selv om de nyeste oplysninger først vil være tilgængelige for almindelig brug om ca. 75 år, så er arkiverne et udtømmeligt reservoir af autentisk dokumentation nu og i fremtiden.

Rigsarkivets arkivalier er beskrevet og gjort søgbare i Rigsarkivets søgesystem Daisy. Via internettet kan enhver se, hvad der er til rådighed for brugerne, og man kan straks bestille arkiverne frem til brug på læsesalene. For 99 % af arkivalierne gælder, at man som bruger må bestille dem til brug på en af de fire læsesale, men for de ca. 70-90 millioner papirdokumenter, som er blevet scannet, gælder, at de kan benyttes fra enhver pc med opkobling til internettet. For de allerfleste stads- og lokalarkiver gælder, at deres samlinger er beskrevet og søgbare på internettet via registreringssystemerne Arkibas.dk, Starbas.dk og andre websites. Disse arkiver formidler ligesom Rigsarkivet en række scannede arkivalier og databaser på internettet. I dag er det for brugerne muligt at få et

---

5 <http://www.statistikbanken.dk/10259>.

detaljeret overblik over, hvad der er til rådighed i næsten alle arkiver via en internetforbindelse. Det har betydet, at man som bruger kan forberede sit arkivbesøg, så ressourcerne bliver brugt bedst muligt. Den digitale udvikling har åbnet arkiverne op for alle og har gjort arkiverne til de mest brugte kulturinstitutioner.

Digitale muligheder – Succes og udfordringer

I løbet af de sidste 10 til 15 år er der sket en fantastisk udvikling i brugen af arkiverne. Rigsarkivet og de øvrige arkiver har aldrig haft så mange brugere som nu. I dag er brugerne digitale. Det gælder også for de 20.000 til 25.000, der benytter Rigsarkivets læsesale, og for de 160.000 besøgende i stads- og lokalarkiverne.⁶ De digitale tjenester og tilbud som Arkivalier Online, Daisy, Dansk Demografisk Database, Arkiv.dk, samt websitet om Dansk Vestindien er langt de mest populære med over 4.5 millioner besøgende om året. Denne brug af arkivers digitale tilbud taler for sig selv og bekræfter, at der er en meget stor efterspørgsel i såvel civilsamfundet som fra myndigheder og forskere. Scanningen af arkivalierne og den digitale tilgængeliggørelse åbner arkiverne for alle, uanset om de bor i Hjørring, Ringkøbing, Rønne eller for den sags skyld på De Vestindiske Øer og andre steder i udlandet, ligesom tilgængeligheden via internettet giver adgang til arkiverne uafhængig af åbningstiderne for læsesalene. Dermed bliver det også muligt for borgere med beskæftigelse i dagtimerne at få adgang til viden og dokumentation fra arkiverne. Den digitale udvikling er stadig ung, men den har allerede ført til en åbning af arkiverne, som brugerne har taget imod med kyshånd. Den har også ført til effektiviseringer af arkivers drift og nye tilbud til brugerne. De fleste digitale tilbud har fortsat deres udspring i det analoge arkivs drift. I de kommende år vil brugernes krav til arkiverne skifte fra kun at ønske flere arkivalier scannet og uploadet på internettet til nye muligheder som adgang til digitalt at genbruge såvel den arkivalske dokumentation og forskningsdata som arkivers metadata.

Den digitale forvaltning har nok medført, at bygning af arkivmagasiner til hundreder af hyldekilometer ikke vil være en opgave for kommende generationer. Men selv om digitale arkivalier ikke kræver store fysiske magasiner, er bevaringsudfordringerne og omkostningerne ikke forsvundet. De består nu af andre processer. Digitale arkivalier kræver i modsætning til pergament og papir en stadig aktiv bevaringsindsats. Det er ikke længere nok, at arkivalierne skærmes mod brand og vand; de skal også beskyttes mod teknologisk forældelse, servernedbrud, hackerangreb et cetera. Og hvad med de oplysninger i de digitale systemer, som pludselig viser sig fejlbehæftede, korrumpere mv.? Der kommer hele tiden nye teknologier på markedet, som både offentlige og private tager

---

6 Rigsarkivets Årsberetning 2016 og <http://www.statistikbanken.dk/10259>.

i anvendelse. Det er i den forbindelse Rigsarkivets opgave at sikre, at bevaringsværdige data skabt med nye teknologier kan og bliver bevaret også på langt sigt.

Hvorfor skal eftertiden have adgang til dokumentation af nutiden?

Ligesom arkivalisk dokumentation først og fremmest laves for at tilgodese nutidige og fremtidige formål, så arbejder arkivernes medarbejdere i et fremtidsperspektiv, da indsamling og bevaring af arkivalier i dag sikrer, at samfundet også i fremtiden har adgang til en dækkende dokumentation. Den dokumentation, der i dag stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed, er et resultat af tidligere kompetente indsatser i arkiverne. Det er måske netop en af grundene til, at det er så svært at få bevilgende myndigheder til at erkende værdien af arkiverne. I takt med at mængden af dokumentation bliver større og mere kompleks som følge af den hastige digitale udvikling i samfundet, er der behov for at få tilført flere ressourcer til arkiverne, så de kan opfylde og løfte de nye og stærkt forøgede krav. Det har brugerne set og viser det ved at gøre brug af arkivernes tilbud.

Et moderne samfund som det danske er nu og endnu mere i fremtiden afhængigt af let og hurtig adgang til de nødvendige oplysninger.

Derfor rækker den samfundsmæssige betydning langt ud over den offentlige forvaltning og enkeltindividets umiddelbare dokumentationsbehov, nemlig som en uvurderlig stor samfundsmæssig værdi i generationer frem i tiden for forskning, uddannelse og kulturel virksomhed. Som kulturarv og forskningsinfrastruktur udgør arkivalier unikke primærkilder, hvor kommende generationer vil hente information for at udbygge deres viden, dels om aktuelle udfordringer i samfundet, dels om fortiden, og forhåbentligt også hente inspiration til at skabe visioner for fremtiden.

Adgang til mangeartede og troværdige informationer er vigtig i den offentlige forvaltning, i forskningen og i udviklingen af kulturen. For den private sektor gør det samme sig gældende, ligesom hurtig adgang til nødvendige og korrekte oplysninger i stigende grad vil blive et centralt konkurrenceparameter.

Internettet rummer i dag næsten ubegrænsede oplysninger om alt og alle, som vi kan drage meget nytte af. Men hvad ville der ske, hvis beslutningstagere skulle træffe beslutninger alene på baggrund af den information, som internettet giver adgang til? I en tid med en løbende strøm af "Fake News" vil kun få være trygge ved det!

Et samfund uden gode og åbne arkiver er et samfund uden hukommelse. Et samfund uden hukommelse bliver et dement og svagt samfund, hvor der ikke er indsigt i magthavernes beslutninger og administration, og hvor politikere og administration ikke skal stå til ansvar for beslutninger og handlinger. Men gode og åbne arkiver sikrer ikke nødvendigvis, at et samfund forbliver demokratisk. Mange diktaturer har skabt "gode og velfungerende lukkede arkiver", men lige såvel som diktaturer bruger gode lukkede

arkiver for at fastholde magten, så er demokratiske samfund afhængige af gode og åbne arkiver for at udvikle sig demokratisk!

Åbne historiske arkiver er vigtige led i demokratiske samfunds politiske processer. Det er de, fordi historien er med i bevidstheden, når der bliver debatteret og taget beslutninger om fremtiden. Her er den autentiske dokumentation og viden et vigtigt bolværk mod udokumenteret og falsk viden. Derfor er den arkivalske kulturarv vigtig for den kritiske debat og traditionsbevidsthed.⁷ Som i dag vil der i fremtiden være brug for arkivernes lager af autentisk dokumentation. Det vil kræve, at samlingerne udbygges med arkivalier fra vor egen tid, og at arkiverne tilpasser sig samfundets hurtige udvikling og de nye behov. Det vil kræve en betydelig indsats fagligt og ressourcemæssigt.

Arkiverne er ikke verdensfjerne institutioner, hvor arkivarer fordyber sig i støvede og uordnede arkivbunker. Det er institutioner, hvor man med fokus på fremtidens behov for dokumentation bygger bro mellem fortid, nutid og fremtid ved at tage vare på kilderne til det danske samfunds udvikling i tekst, billeder og tal og ved at give fysisk og digital adgang til den autentiske dokumentation til forskere, studerende og de mange andre, som har behov for at dokumentere forhold eller ønsker at skrive og forstå deres egen historie. Politikere, medier og borgere har lige adgang til kilderne. Det sikrer fri tolkning og fremmer den demokratiske debat om forudsætningerne for nutidens samfund. Den politiske debat og historieskrivning ville få meget ringe kår uden historikernes og journalisternes adgang til arkiverne. De ville ikke kunne dykke ned i historien og skrive et nyt kapitel inden for politisk historie, udfordre gældende ”sandheder” eller eftergå de politiske beslutninger.

”Ikke alt, som står skrevet i arkivalier, er sandt, og det som er sandt, er ikke altid hele sandheden. Noget er upræcist og meget er ufuldstændig i forhold til begivenheder og handlinger, som har fundet sted, noget er notorisk løgn og bevist bedrag. Al arkivinformaton må derfor tolkes med kildekritiske redskaber og kritisk holdning.

Alligevel kommer vi ikke nærmere sandheden om livet end i arkiverne. Arkiverne beskriver livet virkelighedsnært og så tæt som det går an at komme, uden at leve det hele selv.

I arkiverne træffer vi selve livet i dets usminkede hæslighed, dets ubeskrivelige brutalitet og ondskab, i dets ufattelige tragedie. I arkiverne møder vi også livet i al dets menneskelige lykke, dets grænseløse glæde og strålende skønhed.

Arkiv er levet liv.”⁸

---

7 Statens Arkiver, *Statens Arkiver 2015*, Kbh., 2007, s. 6.

8 Jørgen H. Marthinsen, *Arkivteori – en indføring*,. Riksarkivaren. Skriftserie 36. 2012, s. 409 (egen oversættelse).